

URFI PÉTER

AZ ELNÖKSÉG MINT TOTÁLIS SZÍNHÁZ

Trump karaktere

„A politika: színház. Nem számít, hogy nyersz-e. Teszel egy állítást.

Azt mondd: itt vagyok, figyelj rám!”

Harvey Milk

A posztmodern politika és az amerikai szórakoztatóipar a 2016-os elnökválasztási kampányban előállította a tökéletes terméket: Donald J. Trumpot.

Ma nincs nála eladhatóbb spektakulum a világon: kiszámíthatatlan, rémisztő, röhejes; tele van titokkal és drámával; és miközben hátországa és múltja végtelenül és izgalmasan bonyolult, a mondatai, a gesztusai nem is lehetnének egyszerűbbek, közérthetőbbek. Akár szimpatizál vele a közönség, akár gyűlöli őt, egy biztos: nehéz közömbösnek maradni a jelenséggel szemben. Nem véletlen, hogy az amerikai média nézettsége és olvasottsága az egekbe szökött az indulása óta, és Amerikán kívül sem nagyon foglalkoztak még ennyit külföldi politikussal. Magyarországon biztosan ő az online média történetének legtöbbit mutogatott figurája a belpolitika főszereplőin kívül.

Azt nézd, amit látsz!

A politika alapjaiban változott meg egyetlen este alatt 1960. szeptember 26-án. Az ismeretlen, tapasztalatlan, ráadásul katolikus szenátor – csupa nehezítő tényező az akkori amerikai közéletben – nézett szembe a nála jóval esélyesebb al-elnökkel az első televíziós elnökjelölti vitában. A sokszor idézett közvélemény-kutatási adatok szerint a rádióhallgatók egyértelműen az utóbbit gondolták győztesnek. Csakhogy ők voltak kisebbségben. A 74 millió tévénéző ezzel szemben azt látta, hogy a fiatal, jóképű, nyugodt John F. Kennedy a földbe döngöli a műtétje után lesoványodott, merev, szemét idegesen forgató, izzadságát törölgető Richard Nixont. Kennedy szerint ez volt a legfontosabb esemény a kampányában, és a tévévita hatása valóban olyan brutális gyorsasággal rajzolta át a népszerűségi mutatókat, hogy a következő 16 évben az esélyesebb jelöltek nem is merték megkockáztatni. Utána viszont négy évtizeden keresztül a tévészereplés döntött el mindent.

A politikából színház lett – kezdi a 2012-es Obama-Romney összecsapás előtt megjelent cikkét Alex S. Jones, a Harvard médiaintézetének akkori igazgatója.¹ A tévévitan az

1 Alex S. JONES, „Politics as Theater: In Search of Authenticity”, *Huffington Post*, 2012. március 10.

elnökjelöltek színészként lépnek fel, élő közönség előtt, színpadon, ahol az előre megtanult szöveg előadását vegyítik a helyzetgyakorlatok során kidolgozott improvizációs technikával. Jones szerint mára a politikai siker kulcskategóriája a *hitelesség látszata* lett. A hiteles játék győzelmet hozhat a választáson, a közönség ezt értékeli – de mint színészi teljesítményt. Éppen ezért csak a szerepből való kiesést, a bakit, a hibát tekinti *őszintének*, ami viszont általában népszerűségvesztéssel jár.

Négy évvel később Jones kiábrándult kategóriáit és érveit már értelmezni is alig lehet. Az Egyesült Államok 45. elnöke a hivatalba lépése utáni évben mintegy 2000 alkalommal hazudott nyilvánosság előtt,² és kis túlzással hetente futott bele akkora hibákba és botrányokba, amelyeknek az évtizedes tapasztalatok alapján politikai bukásához kellett volna vezetniük. A Trump-korszakban már nem az a kérdés, hogy mikor hiteles vagy őszinte egy politikus, hanem az, hogy a szavazók többsége képes-e megkülönböztetni egymástól a látszatot és a valóságot, a véleményt és a tényeket, az igazat és a hamist. És hogy érvényes-e bármi abból, amit korábban a közélet és a liberális demokrácia alapvetéseinek gondoltak Amerikában.

Elnöki cameo

Volt már színész múltú elnöke az USA-nak: Ronald Reagan. Donald Trump a szó hagyományos értelmében biztosan nem színész, de több reklámban és mintegy 25 filmben és sorozatrészen kapott kisebb szerepet, szinte kivétel nélkül pár snittes cameókat³ B és C kategóriás alkotásokban. A legismertebb ilyen beugrása, amikor a *Reszkessetek, betörők!* második részében a saját szállodája halljában útba igazítja Kevint, de feltűnt a *Zoolanderben*, illetve az *Életünk napjai*, a *Kaliforniába jöttem* és a *Szex és New York* című szériákban is. Az egyik filmben gazdag olajipari vállalkozót – vagyis egy hozzá közel álló karaktert – alakított, az összes többiben saját magát.

Filmesek visszaemlékezései szerint szívesen engedélyezte a forgatást dekoratív ingatlanjaiban, ha cserébe bekerülhetett a filmbe, mivel ezeket a szerepléseket jó reklámnak tartotta. Az elmúlt évtizedekben többször utalgotott rá, hogy elindul

2 *Washington Post Fact Checker*

3 A cameo rövidke karakterszerep, helyesebben inkább valamely híresség (sportoló, politikus stb.) villanásszerű feltűnése a vásznon, színen, aminék a film, sorozat, előadás szempontjából rendszerint utalásértéke van. A szerk.

az elnöki székért, amit rendszerint amolyan marketingfogásként értékelt a sajtó. Nem volt ez másként 2016-ban sem: sok más riport mellett Michael Woolf a Fehér Háznál szóló botránykönyve is azt állítja, hogy Trump nem készült a győzelemre, csak még híresebb akart lenni, és örült a sok ingyen reklámnak.⁴ Ha innen nézzük, akkor Donald Trump elnökségét értelmezhetjük úgy is, mint túl jól sikerült marketingakciót, illetve hosszan elhúzódó cameót, amely során, ahogy korábbi szerepeiben, most is önmagát alakítja.

Donald Trump színészi teljesítménye helyett tehát érdemesebb a *karakteréről* beszélni. Vannak karakteridegen alakításai, például amikor hétköznapi emberekkel találkozik, vagy amikor nyilvánosan gyászol: ezekben a helyzetekben legtöbbször gyakorlatlannak, bizonytalannak tűnik. De közszereplései nagy része tökéletesen illeszkedik a filmszerepeiben és a valóságshow-jában felépített képhez: ő a nagyképű, nagyszájú macsó, aki nem törődik semmivel, és jól megmondja a magát.

Nem bonyolult ez, nem bonyolult ez

Mimikai eszköztárának legfontosabb darabjai az önelégült mosoly és a kiabálástól eltorzult arc. Vitapartnereit és az őt kérdező újságírókat rendszeresen túlkiabálja, lepisszegi, félbeszakítja. A kampány során élő adásban fenyegette börtönnel a mellette álló Hillary Clintont, az őt bíráló nőket dagadt disznónak nevezte, republikánus vetélytársait pedig népszerűtlenségüket, korukat és testi adottságaikat kifigurázva alázta meg.

Beszédei legfontosabb retorikai eleme az ismétlés. Ez sokszor komikus hatást kelt, például a republikánus jelöltek vitájában, amikor Marco Rubio nagy derűtséget keltve a szemébe mondta, hogy mindig ugyanazt a mondatot ismételve, mire Trump háromszor egymás után hadarta el, hogy „Én nem ismétlem magam!”. Egyes elemzők, illetve a Fehér Ház névtelenül nyilatkozó munkatársai szerint ennek oka vala-

mi mentális zavar is lehet, de ebben az írásban csak abból a szempontból fontos, hogy még teátrálisabbá válik tőle Trump dikciója.

Másik szembeötlő tulajdonsága a páratlanul szűk szó-kincs és az egyszerű mondatfüzés. Amióta mérik az ilyesmit, Donald Trump az összes kategóriában a legegyszerűbben beszélő elnök, ha nincs megírt szövege. A kutatók szerint a 8–12 éves általános iskolások szintjének felel meg a nyelvhasználata.⁵ Nem a közönségtől vagy az alkalomtól függ, hogy mennyi szót használ, tehát nem tudatos stratégiáról lehet szó, hanem arról, hogy feltehetően tényleg kevés szót ismer. Amin lehet ugyan gúnyolódni, de ami azt is jelenti, hogy Trump valóban úgy beszél, mint az úgynevezett átlagember – és nem úgy, mint egy magas beosztású politikus. Ez főleg elődjéhez képest szembeötlő, akit sokan utáltak az elitizmusa miatt.

Mondanivalója nyomatékosítására az ismétlésen túl a kezét is hevesen használja: a jobb kezével szinte folyamatosan hadonászik, de sokszor mindkét karjával széles mozdulatokat tesz a levegőben. A klasszikus színészi eszközök közül szinte mindig jó érzékkel alkalmazza a hatásszünetet, ügyesen reagál a közönség jelzéseire, és végig benne marad a karakterben. Vannak viszont komoly hiányosságai: a szövegtanulás nem az erőssége (a himnusz soraival is adódnak problémái), és a sügőgépet is nehézkesen használja.

Michael Show médiaelemző több ezer fotó átnézése után arra jutott,⁶ hogy Trump képi reprezentációjának leglátványosabb újonsága a fragmentáltság: rengeteg fotón csak a keze, a szája, a haja vagy az arcának, a testének az egyik fele látszik. Az elnök ábrázolásainak toposzai közé tartozik az alakváltó, a számkivetett, az együgyű, a nárcisztikus és az őrjöngő. Erre Trump azt mondaná, hogy a hazug média manipulációja. De pont ez biztosítja számára azt, amit elnökként is megszállottan hajszol: a nézettséget.

4 „Trump was horrified when he won the White House and Melania cried, book claims”, *Newsweek*, 2018. január 3.

5 „Trump speaks at level of 8-year-old, new analysis finds”, *Independent*, 2018. január 9.

6 „A portrait of Trump’s mental state by photojournalists”, *Columbia Journalism Review*, 2018. február 28.

Donald Trump 2018 Húsvétján. Fotó: MTI

